

TÁR CZA.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1911. ÉV ELSŐ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatvány osztály* anyaga ebben az évnegyedben kötelempéldányokban 3002 drb, ajándék útján 146 drb, áthelyezés útján 19 drb, vétel útján 376 drb, hivatalos kiadvány czimén 3 drb, összesen 3546 drb nyomtatványnyal gyarapodott. Ezenfelül kötelempéldány gyanánt beérkezett alapszabály 398 drb, egyházi körlevél 76 drb, falragasz 1939 drb, gyászjelentés 1506 drb, hivatalos irat 140 drb, műsor 415 drb, perirat 7 drb, szinlap 2345 drb, zárszámadás 259 drb, különféle 616 drb, összesen 7701 drb apró nyomtatvány. Vételre fordított 4231·30 korona, 796·75 márka, 30 lira, 31·30 frank.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Abo stads hist. museum, Adler Tivadar, Akademia amiejtnosci w Krakowie, Argentina konzulátus, Arnold Allen (Boston), Bábakalauz szerkesztősége, Balaton-bizottság elnöke (5 drb), Balla Antal, Bánó László, Baráczius József (Szendrő), Békésvármegye alispánja (Gyula, 2 drb), Beniczky Lajosné (Ruttka, 6 drb), Bevilaqua Béla, Bozóky Ferencz (Nagyvárad), Budapest székesfőváros mérnöki hivatala, Dunamelléki ref. egyházkerület főjegyzője (2 drb), Durning-Lawrence Edwin (London), Erdélyi Múzeum-Egyesület (Kolozsvár), Fejérpataky László, Fekete Mihály, Főegyházmegyei hatóság (Eger, Esztergom), Fővárosi könyvtár igazgatósága, Fraknoi Vilmos, Galgóczy János, Gragger Róbert, Gulyás Pál (2 drb), K. K. Handelsministerium (Wien, 2 drb), Havass Rezső, Hevesy Andor, Hontvármegyei Gazdasági Egyesület (Ipolyság), Báró Hornig Károly (Veszprém), Izr. magyar irod. társulat (2 drb), Kais. Akademie der Wissenschaften (Wien, 2 drb), Karl Lajos, Képviselőházi iroda (6 drb), Kohányi Tihamér (Cleveland), Kókai Lajos (2 drb),

Kovács István (2 drb), Kongl. universitáts bibliotek (Úppsala), László Ernő, M. kir. Földtani-Intézet igazgatósága (3 drb), M. kir. orsz. meteorologiai s földmágnességi-intézet (2 drb), M. kir. orsz. vízépítési igazgatóság, M. kir. postatakarékpénztár, Magyar Könyvszemle szerkesztősége (3 drb), Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága (3 drb), Magyar ornithologiai központ, Magyar Tud. Akadémia (10 drb), Márton Sándor (Újvidék), Matica srpská (Újvidék, 5 drb), Obál Béla (Eperjes), Orsz. borászati kongresszus (Veszecz), Pénzügyminiszterium, Perényi József (Veszprém, 10 drb), Sándor Imre (Kolozsvár), Schiller Bódog, Semsey Andor (5 drb), Singer és Wolfner, Special tax. commission (Urbana Illinois), Szabó Ervin, Szkunszevits Kornél, Szöllősy Kálmán (Nagybecskerek), Tud. egyetem böcs. karának dékánja (18 drb), Tud. egyetem. I. sz. sebészeti klinikája, Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium, Walter Gyula, Wienen nemzetközi vadászati kiállítás magyar orsz. bizottsága, Wlassics Gyula, Zambra Alajos (2 drb).

A könyvtár helyiségeiben a lefolyt negyedévben 11.603 egyén 24.851 kötet nyomtatványt használt, kölesön útján pedig 583 egyén 1534 kötetet.

A mult negyedévben 2229 munka osztályoztatott, a melyekről összesen 2851 czédula készült. Kötés alá készítettett 939 munka 1090 kötetben.

A kötelespéldányok átvételére berendezett helyiségbe ezidő alatt 882 csomag érkezett, ugyaninnen 746 levél expedíaltatott, a miből 312 reklamálas volt.

Az 1897: XLI. t.-czikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben a törvényes eljárás 5 esetben indítatott meg.

II.

A *hírlaptár* a lefolyt évnegyedben kötelespéldányok útján 353 évfolyam, 21.156 számával, ajándék (illetőleg áttétel) útján 5 évf. 748 számával, vásárlás útján 4 évf. 106 számával gyarapodott; összesen 362 évf. 22.010 sz.

Ebből ajándék: a Nemzeti Casinótól 1909—1910. évi külföldi napilapok (Kölnische Zeitung, Neue Freie Presse stb.); vásárlás Boldizsár Andortól Erdélyi Magyar Hírvivő (Nagyszeben, 1790), Kriegsbote (u. o. 1789) stb. (35 kor.); Kun S. antiqu. czégtől 1848—1849. évi lapok: Hadi Lap (Csíkszereda, 1849), Pesther Figaro (1848) stb. számos egyes szám (66 kor. 40 f.).

Az évnegyed folyamán a könyvtárban 1136 olvasó 1202 hírlap 1470 évfolyamát 1670 kötetben, házon kívül 18 olv. 27 hírlap 55 évf. 75 kötetben használta, összesen tehát 1154 olvasó 1229 hírlap 1525 évfolyamát 1745 kötetben.

Átnézetett 262 évf. 16.229 szám. Czédulázatatott 56 évf., közte 9 új lap.

Ezeken fölül a rendes folyómunka egyéb elágazásai is zavartalanul folytak.

III.

A *kézirattár* az 1911. év első negyedében ajándék útján 1 újkori kézirattal, 2 kodex-töredékkel, 53 zenei kézirattal és 1 zenei levéllel; vétel útján 8 újkori kézirattal, 8 irodalmi levéllel, 1 irodalmi analektával, 2 zenei kézirattal és 2 zenei levéllel; áttétel útján 1 Petőfi-ereklyével, 6 újkori kézirattal, 2 irodalmi levéllel és 1 irodalmi analektával, összesen 88 darabbal gyarapodott. Vételre 410 koronát és 33 márkát fordítottunk.

Ajándékozók voltak: özv. Beniczky Lajosné, Goldmark Károly, özv. Ruzitska Béláné és Torkos László. Az ajándékokból a zenei gyűjtemény nyert értékes szaporodást: Goldmark «Im Frühling» című nyitányát ajándékozta könyvtárunknak saját kézírásában, míg zenetörténetileg igen becses a Ruzitska Béláné adománya: Ruzitska Györgynek, a kolozsvári zene-konzervatorium alapítójának s a régebbi magyar zene-irodalom kiváló alakjának összes meglévő munkái. A vett anyag érdekesebb darabja a «Der National-Ungar» című névtelen kézirat 1840-ből, mely német nyelven buzgólkodik Széchenyi István reformeszméi mellett. Ezenkívül kiemeljük Gorove László egy ismeretlen drámájának sajátkezű tervét, Szemere Bertalan két kéziratát s az írói és művészi levelek közül Tompa Mihály, Jósika Miklós, Erkel Ferencz, Markó Károly és Paál László leveleit.

A szaporulat földolgozásán kívül elkészült a keleti kéziratok kijavított katalógusa Goldziher Ignác egyetemi tanár meghatározásai alapján.

Az évnegyed folyamán 56 kutató 101 kéziratot és 36 irodalmi levelet használt. Kikölcsönöztünk 11 esetben 17 kéziratot és 6 irodalmi levelet.

IV.

A *levéltár* az elmúlt negyedévben vétel útján 3838 drb, ajándék útján 2590 drb, más osztályból való áttétel útján 1 drb, összesen 6429 drbbal gyarapodott.

A letéteményezett levéltárak száma nem emelkedett. A régebben letéteményezett levéltárak közül a báró Perényi-levéltár gyarapodott 27 darabbal, melyeket dr. Komáromy András orsz. allevéltárnok adott át a levéltárnak. Kiegészítést nyert a gróf Széchenyi-család levéltára is 1 drb XX. századi irattal, melyet gróf Széchenyi Aladár tétémenyezett le.

Vételre fordítottatott 9392 korona és 10380 márka.

Ajándékaikkal: Eisenstädter Ödön, Vargha Elemér, Leimeter Cap. János, Gömörö Gusztáv, id. Szinnyey József és Weiwurm Antal gazdagították a levéltár anyagát.

A törzsgyűjtemény gyarapodásából 264 drb esik a középkori, 3273 drb az újabbkori iratok csoportjára, 280 drb az 1848/49-es iratokéra, 26 drb a czimeres levelekre, 2583 drb a gyászjelentések és 3 drb a fényképmásolatok gyűjteményére. A czimeres levelek gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott:

1. 1431. július 2. Nürnberg. Zsigmond király czimeres levele a Bezerédy-család részére. A szöveg egyszerű XX. századi másolata, a czimerkép színezett fényképével.
2. 1583. szeptember 27. Bécs. II. Rudolf czimeres levele Kolozsvári Baráth János részére. Eredeti.
3. 1587. márczius 10. Gyulafejérvár. Báthory Gábor czimeres levele Adorjány Pál deák részére. Eredeti.
4. 1593. január 19. Prága. Rudolf király czimeres levele Tóthdióssy Feinecker Ezechiel részére. Eredeti.
5. 1599. július 12. Gyulafejérvár. Báthory Endre bibornok czimeres levele Somogyi Benedek részére. Eredeti.
6. 1606. márczius 15. Kassa. Bocskay István czimeres levele Szentandrassy György részére. Eredeti.
7. 1612. november 29. Szeben. Báthory Gábor czimeres levele Hosszúmezei Varga Pál Tamás részére. Eredeti.
8. 1617. szeptember 21. Prága. II. Mátyás czimeres levele Barachy Gergely részére. Eredeti.
9. 1642. december. Bécs. III. Ferdinánd czimeres levele Szabó, másképp Kiss Miklós részére. Eredeti.
10. 1657. december 18. Prága. I. Lipót czimeres levele Hubachek György részére. Eredeti.
11. 1662. márczius 1. Ebesfalva. Apafi Mihály czimeres levele Pap Salamon részére. Eredeti.
12. 1665. május 18. Gyulafejérvár. Apafi Mihály czimeres levele Szőcs, másképp Graszner János részére. Eredeti.
13. 1667. január 17. Marosvásárhely. Apafi Mihály czimeres levele Donáth János részére. Eredeti.
14. 1669. november 21. Ebesfalva. Apafi Mihály czimeres levele Csongrádi Kristóf részére. Eredeti.
15. 1672. október 12. Gyulafejérvár. Apafi Mihály czimeres levele Görgényi György részére. Eredeti.
16. 1677. márczius 11. Bécs. I. Lipót czimeres levele Horváthy Gergely részére. Eredeti.
17. 1688. márczius 5. Fogaras. Apafi Mihály czimeres levele Bakó István részére. Eredeti.
18. 1699. január 19. Bécs. I. Lipót czimeres levele Benedek Mihály részére. Eredeti.
19. 1699. márczius 30. I. Lipót czimeres levele Nagy Sámuel részére. Eredeti.
20. 1699. augusztus 25. Bécs. I. Lipót czimeres levele Orbán Mihály részére. Eredeti.
21. 1709. május 2. Bécs. Keresztély Ágost szász herczeg, eszterg. érsek leirata a magyar kancelláriához arról, hogy a király a Sárpataky-családnak grófi rangot adományozott.
22. 1784. nov. 16. Bécs. II. József birodalmi czimeres levele Raunacher Ignác részére. Eredeti, külföldi.
23. 1793.

november 18. Bécs. II. Ferencz czimeres levele a Lautter-család részére. Eredeti. 24. XVIII. század évn. Bárói oklevél czimerképeinek kivágata, valószínűleg Mária Teréziától. Külföldi, eredeti. 25. 1826. augusztus 4. Weinsierl. I. Ferencz által Cséppi Kákonyi Ferencznek adományozott bárói oklevél töredéke. Eredeti.

Az elmúlt évnegyedben 49 kutató 13.971 drb iratot használt. Kikölesönöztetett 9 térítvényre 891 drb irat.

A negyedévi szerzemények földolgoztattak az Ocskay-féle vétel kivételével, melynek feldolgozása jelenleg folyamatban van. A Türr-iratok rendezése befejeztetett s jelenleg azok jegyzékének elkészítése van folyamatban. A Perényi-levéltár kiegészítésére letéteményezett anyag a következőkép oszlik meg: XV. századi eredeti 2 drb, XVI. századi mohácsi vész előtti 1 drb, középkori másolat 1 drb, XVI. századi mohácsi vész utáni 5 drb, XVII. századi 18 drb, összesen 27 drb, ezek között a Perényi-családnak 1507. évi római birodalmi hercegi diplomájának másolata.

AZ ERDÉLYI NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA 1909-BEN.

Dr. *Erdélyi* Pál 1909. évi jelentéséből a következőkben mutatjuk be az Erdélyi Múzeum-Egyesület és kolozsvári Tudományegyetem Könyvtára 1909. évi működésének képét.

Könyvtárunk gyarapodásáról, forgalmáról és állapotáról tanuskodó mellékleteink azt igazolják, hogy az új épület elfoglalása, berendezése és használatra bocsátása mellett az évi gyarapodás kedvezőbb s annak kezelése és hozzá teszem: földolgozása rendes módon folyt. Vásárlásainkban némi hanyatlás észlelhető, a minek magyarázatául az a kényszerűség szolgáljon, hogy a költőzködés miatt nagyszámú kötetlen könyveink köttetésére az idén is többet kellett áldoznunk. A két erdélyi és a budapesti főügyesség területén gyűjtött köteles nyomtatványok beszolgáltatását följegyeztvén, megemlítem, hogy az utóbbiak átadási határidejéül a Vallás- és közoktatásügyi és Igazságügyi miniszter urak a könyvtár kérésére június hó levégét engedélyezték. Ez a változtatás azért mutatkozott szükségesnek, mert az eddigi eljárás szerint kijelölt idő, a szeptember eleje, a könyvtárnak amúgy is nagyon igénybe vett évnnyitó munkáját erősen terhelte.

Az 1908. évre eső anyagot még a régi rend szerint vettük át. A könyvtár fejlesztésére nagyjelentőségű a nagymélt. Miniszter úrnak az a rendelkezése, hogy a M. N. Múzeum fölös példányaiban a mi könyvtárunk is részesíttessék. A csereanyag ez évben is rendszeresen folyt be, miben nagy része van a választmány ama határozatának, hogy az egész egyesület kiad-